

Nr 95.

Ankom till riksdagens kansli den 24 april 1928 kl. 12 m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar med avseende å fortsättningsskolans anordnande jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 10 februari 1928 avlåten proposition, nr 70, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att besluta följande ändringar av de för fortsättningsskolan gällande huvudsakliga grunder och bestämmelser, med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter, som för deras tillämpning må befinnas erforderliga:

1) I skoldistrikt, som vid folkskola anordnat obligatorisk sjunde årsklass, må för lärjungar, som vid läsårets slut avgått från sistnämnda klass, fortsättningsskolan kunna anordnas med allenast en årskurs, dock under villkor att årskursen omfattar minst 360 undervisningstimmar.

2) För lärjungar, som genomgått en årskurs i folkskolans högre avdelning, må, efter prövning av skolöverstyrelsen i varje särskilt fall, fortsättningsskolan kunna anordnas med allenast en årskurs, dock under villkor att denna årskurs omfattar minst 180 undervisningstimmar.

3) För lärjungar, som vid slutet av läsåret avgått från sjunde årsklassen i folkskola anordnad enligt någon av folkskolans undantagsformer och som undervisas i ettårig fortsättningsskola, inrättad på grundval av heltidsläsande folkskola, må, efter prövning av skolöverstyrelsen samt under förutsättning att fråga är om ett mindre antal elever och att undervisning i fortsättningsskola med minst 360 undervisningstimmar ej lämpligen kan beredas nämnda lärjungar, fortsättningsskolkursen kunna omfatta ett mindre antal undervisningstimmar än 360, dock minst 180 timmar.

4) Där Kungl. Maj:t i särskilda undantagsfall finner skäligt sådant medgiva, må undervisningen i fortsättningsskola till någon mindre del kunna förläggas till det läsår, under vilket lärjungarna avgått från folkskolan, dock, där fortsättningsskolan är tvåårig, under villkor att andra årskursen icke må begynna tidigare än ett år efter första årskursens början.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokoll.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft
dels en inom första kammaren av herr *K. J. Ekman* väckt motion
(I: 243), däri hemställts,

1:o att Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 70 punkt 1 måtte sålunda jämkas, att därigenom ingen rubbning sker i den de heltidsläsande sjuåriga folkskolorna enligt kungörelsen den 20 juli 1925 tillkommande rätten att under vissa villkor anordna fortsättningsskolekursen ettårig med minst 180 undervisningstimmar;

2:o att riksdagen ville besluta, att jämväl i skoldistrikt med halvtidsläsande sjukklassiga folkskolor fortsättningsskolekursen måtte under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, kunna omfatta allenast en årskurs med minst 180 undervisningstimmar;

3:o att riksdagen ville besluta, att punkt 4 i Kungl. Maj:ts proposition nr 70 måtte erhålla följande lydelse:

Där Kungl. Maj:t finner skäligt sådant medgiva, må undervisningen i fortsättningsskola kunna förläggas till det läsår, under vilket lärjungarna avgått från folkskolan, dock, där fortsättningsskolan är tvåårig, under villkor att andra årskursen icke må begynna tidigare än vid början av nästföljande kalenderår;

dels en inom andra kammaren av herrar *N. Holmström* i Gävle och *J. Grapenson* väckt motion (II: 163), däri hemställts, att riksdagen ville i skrivelse hos Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i § 25 i Kungl. stadgan den 16 september 1918 för fortsättningsskolan, att sagda paragraf icke lägger hinder i vägen för skoldistrikt, som sådant önskar, att anordna undervisning i fortsättningsskola för enligt § 47 i folkskolestadgan avgångna barn redan under det läsår, då barnet från skolan vederbörligen avgått;

dels en inom samma kammare av herr *J. Weijne* väckt motion (II: 426), däri hemställts, att riksdagen måtte besluta följande ändringar och tillägg till Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 70 angående fortsättningsskolas anordnande:

1) Skolöverstyrelsens bifall skall erfordras för anordnande av fortsättningsskola med endast en årskurs för elever, som avgått från folkskolans sjunde årsklass.

2) Dylik fortsättningsskolekurs skall omfatta minst 300 undervisningstimmar.

3) I skoldistrikt, som vid halvtidsläsande folkskola anordnat obligatorisk åttonde årsklass, må för lärjungar, som vid läsårets slut avgå från nämnda klass, fortsättningsskolan kunna anordnas med allenast en årskurs, omfattande minst 180 undervisningstimmar;

dels en inom samma kammare av herr *A. Wallerius* m. fl. väckt motion (II: 428), däri hemställts, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts pro-

position nr 70 med den ändring, att yrkandena på sidan 19 få följande lydelse:

1) I skoldistrikt — — — minst 180 undervisningstimmar.

4) *Där Kungl. Maj:t finner skäligt sådant medgiva, må undervisningen i fortsättningsskola till en del kunna förläggas — — — början.*

samt att häremot svarande ändring företages med avseende på punkten 3);

dels ock en inom samma kammare av herr *A. Lindgren* i Dingelvik m. fl. väckt motion (II: 429), däri hemställt att riksdagen ville, i stället för den i proposition nr 70 föreslagna 4:de punkten, godkänna följande bestämmelse, att närmare av Kungl. Maj:t utformas: I skoldistrikt, där förhållandena det påkalla, må bestämmas, att undervisningen i fortsättningsskola skall, till större eller mindre del, förläggas till det läsår, varunder lärjungarna avgått från folkskolan.

Beträffande de av motionärerna till stöd för de olika förslagen anförda skälen får utskottet hänvisa till motionerna.

Enligt de av 1918 års riksdag fastställda grunderna för den då beslutade nya typen av fortsättningsskola gäller bland annat, att i varje skoldistrikt skall för de lärjungar, som med fullständigt avgångsbetyg lämnat folkskolan eller på annat sätt vunnit motsvarande kunskaper, finnas en eller, där förhållandena sådant påkalla och medgiva, flera fortsättningsskolor. Kursen i fortsättningsskola skall för lärjungarna omfatta sammanlagt minst 360 undervisningstimmar, förlagda utom folkskolans ordinarie undervisningstid, och fördelas på minst 2, i särskilda undantagsfall och efter vederbörlig prövning, högst 3 år. Lärjunge skall vara pliktig att, i den mån han icke enligt gällande föreskrifter skall vara därifrån befriad eller i vederbörlig ordning därifrån erhållit befrielse eller skoldistrikt i visst fall erhållit vederbörligt tillstånd att träffa annan anordning, inträda i fortsättningsskola vid början av den årskurs, som anordnas närmast efter det läsår, då avgångsbetyg från folkskola eller vitsord om motsvarande kunskaper erhållits.

I fråga om lärotidens längd har sedermera genom beslut av 1925 års riksdag den ändringen i sagda grunder vidtagits, att i skoldistrikt, som vid folkskola, tillhörande någon av folkskolans huvudformer, eller vid mindre folkskola av D1-form anordnat obligatorisk sjunde årsklass, fortsättningsskolekursen må under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, kunna omfatta allenast en årskurs med minst 180 undervisningstimmar, ävensom att den tid, under vilken skolpliktig skall vara skyldig att delta i undervisningen vid fortsättningsskola med endast en årskurs, må kunna av skoldistrikt utsträckas intill 540 undervisningstimmar.

Såsom framgår av statsprotokollet, har skolöverstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:ts upptagit åtskilliga förslag till ändringar i nu gällande bestämmelser rörande fortsättningsskolan. Denna överstyrelsens framställning berör fyra särskilda spörsmål. *För det första* framställes förslag om sådan ändring i nu gällande bestämmelser, att ettårig fortsättningsskola med minst 360 undervisningstimmar må kunna anordnas för lärjungar, som avgått från sjunde klassen i folkskolan, oavsett om denna är hel- eller halvtidsläsande. *För det andra* ifrågasättes beredande av möjlighet för skoldistrikt att förlägga någon del av fortsättningsskolkursen till samma läsår som det, under vilket lärjungarna avgått från folkskolan. *Det tredje spörsmålet* avser rätt för lärjungar, som genomgått en årskurs i folkskolans högre avdelning ävensom för lärjungar, som avgått från sjunde årsklassen i heltidsläsande folkskola med betyg enligt § 48 folkskolestadgan, att fullgöra sin fortsättningsskolplikt i ettårig fortsättningsskola med ett mindre antal undervisningstimmar än 360, dock minst 180. *Slutligen* föreslås, att under vissa förutsättningar lärjungar, som avgått från folkskola, vars organisation mer eller mindre avviker från de fastställda huvudformerna, må kunna, där det är fråga om ett mindre antal barn, hänvisas till ettårig fortsättningsskola, även om denna har kortare kurs än 360 timmar.

På grundvalen av denna överstyrelsens framställning bygger nu Kungl. Maj:ts föreliggande förslag.

I ett avseende innebär Kungl. Maj:ts förslag ett mera väsentligt avsteg från de hittills gällande reglerna för fortsättningsskolans anordnande, nämligen i fråga om rätt för skoldistrikt att, oavsett om folkskolan är hel- eller halvtidsläsande, inrätta fortsättningsskolan såsom ettårig. Där folkskolan är heltidsläsande och sjuårig kan redan för närvarande, på grund av 1925 års riksdagsbeslut, under särskilda villkor ettårig fortsättningsskola anordnas. Kursen kan i dessa fall inskränkas till 180 timmar. Enligt Kungl. Maj:ts föreliggande förslag skulle nu ett generellt medgivande lämnas för skoldistrikt med sjuåriga folkskolor att inrätta fortsättningsskola med endast *en* årskurs, varvid dock det villkoret skulle stadgas, att kursen omfattar minst 360 timmar, alltså samma timantal, som gäller såsom minimum för den sammanlagda tvååriga lärokursen.

Departementschefen framhåller, i avseende härå, att den föreslagna ändringen icke innebure någon som helst avprutning på omfattningen av lärokursen i fortsättningsskolan, som skulle bibehållas vid stadgat minimum av 360 timmar, och ej heller bröte med den grundläggande, av statsmakterna godtagna regeln, att den sammanlagda undervisningstiden i folk- och fortsättningsskola skulle omfatta minst åtta år.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle vidare särskilt medgivande av myndighet ej erfordras för anordnande av ettårig fortsättningsskola med minst 360 undervisningstimmar. Härutinnan skiljer sig förslaget från vad som

gäller i motsvarande avseende beträffande ettårig fortsättningsskola med 180 undervisningstimmar, för vars anordnande förutsättningen är, att tillstånd i det särskilda fallet lämnas av skolöverstyrelsen.

Beträffande nu berörda del av Kungl. Maj:ts förslag (punkt 1 i propositionens hemställan) hava motionsvis yrkanden framkommit, *dels* (I: 243) att härigenom ingen rubbning skulle ske i de heltidsläsande sjuåriga folkskolornas år 1925 tillkomna rätt att anordna ettårig fortsättningsskolekurs med minst 180 undervisningstimmar, *dels* (I: 243, II: 248) att jämväl i skoldistrikt med halvtidsläsande sjukklassiga folkskolor årskursen måtte begränsas att omfatta minst 180 undervisningstimmar, *dels* (II: 426) att fortsättningsskolekursen måtte omfatta minst 300 undervisningstimmar, *dels ock* (II: 426) att skolöverstyrelsens medgivande måtte erfordras för anordnande av ettårig fortsättningsskola.

Utskottet vill till en början erinra därom, att 1927 års riksdag i anledning av väckta motioner avlåtitt två särskilda skrivelser till Kungl. Maj:t rörande fortsättningsskolans anordning. I den första skrivelsen (nr 112) hemställde riksdagen om utredning i fråga om ändring i gällande bestämmelser rörande förläggning av fortsättningsskolans lärotid, i syfte att i sådan repetitionsskola, som avses i § 56 fortsättningsskolestadgan, skolans båda årskurser måtte kunna förläggas till det läsår, som följer omedelbart efter barnens avgång från den egentliga folkskolan. I den andra skrivelsen (nr 255) anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte taga under omprövning, huruvida sådana ändringar borde vidtagas i folkskolans undervisningsplan, att det sjunde skolårets kursplan komme att inrymma jämväl den kurs, som nu tillhörde den tvååriga fortsättningsskolans undervisning. Båda dessa skrivelser hava, enligt vad i statsrådsprotokollet meddelats, remitterats till skolöverstyrelsen, som dock ännu icke inkommit med utlåtande i ämnet.

Utskottet skulle visserligen hava hållit för önskligt, att resultatet av de utav riksdagen sålunda begärda utredningarna förelegat, innan utskottet haft att skrida till prövning av det nu föreliggande förslaget. Emellertid har utskottet ej velat motsätta sig att till saklig granskning upptaga den av Kungl. Maj:t nu gjorda framställningen, om ock enligt utskottets förmenande ej oväsentliga olägenheter vållas för skoldistriktet genom tätt på varandra återkommande ändringar och jämkningar i bestämmelserna rörande fortsättningsskolan.

Vad då beträffar den del av Kungl. Maj:ts förslag, som avser utsträckande av den ettåriga fortsättningsskolekursen jämväl till skoldistrikt med halvtidsläsande folkskolor med obligatorisk sjunde årsklass, har utskottet ansett sig böra förorda förslaget i denna del; härav följer, att utskottet icke kunnat tillstyrka de motionsvis framförda förslagen om vare sig fortsättningsskolekursens begränsning i dessa fall till 180 undervisningstimmar eller 300 undervisningstimmar eller villkoret om skolöver-

*Utskottets
yttrande.*

styrelsens medgivande för anordnande av dylik kurs. Emellertid vill utskottet med styrka hava framhållit, att ett bifall till förslaget i denna del icke på något sätt får anses innebära en rubbning i den av 1925 års riksdag beslutade rätten för de heltidsläsande sjuåriga folkskolorna att efter särskild prövning få anordnad ettårig fortsättningsskolekurs med minst 180 undervisningstimmar, och torde utskottet med detta uttalande få anses hava besvarat det i motionen I: 243 under mom. 1 gjorda yrkandet.

Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2 i propositionens hemställan) innebär vidare, att till ettårig fortsättningsskola med minst 180 timmars undervisning skulle få, efter prövning av skolöverstyrelsen i varje särskilt fall, hänvisas jämväl sådana lärjungar, som genomgått en årskurs i folkskolans högre avdelning.

Utskottet har häremot intet att erinra, varvid utskottet vid sitt tillstyrkande dock vill foga den förutsättningen, att — i likhet med vad riksdagen såsom villkor uppställt för medgivande att vid sjuårig folkskola inrätta en ettårig fortsättningsskolekurs (riksdagens skrivelse 1925:145) — av vederbörande myndighet noggrant tillses, att undervisningen i folkskolans högre avdelning så ordnas, att i densamma inhämtas minst så mycket av det för ifrågakommande typ av fortsättningsskola särskilt föreskrivna kunskapsstoff, som eljest skulle hava inhämtats under det första året i fortsättningsskolan.

Vidare innebär Kungl. Maj:ts förslag (punkt 3 i propositionens hemställan) att, om till ettårig fortsättningsskola med kortare kurs än 360 timmar hänvisas ett mindre antal lärjungar, vilka vid slutet av läsåret avgått från sjunde årsklassen i folkskolan, anordnad enligt någon av undantagsformerna, även för dessa lärjungar fortsättningsskolekursen må kunna begränsas till den för den ettåriga fortsättningsskolan bestämda lärotiden, under förutsättning att skolöverstyrelsen efter särskild prövning finner, att undervisning i fortsättningsskola med minst 360 undervisningstimmar ej lämpligen kan beredas dem.

Utskottet har intet att erinra mot denna del av förslaget, som endast innebär en mindre modifikation av 1925 års beslut om ettåriga fortsättningsskolor.

Beträffande tidpunkten för fortsättningsskolekursens förläggning har skolöverstyrelsen föreslagit, att första årskursen måtte få efter särskild prövning av överstyrelsen eller Kungl. Maj:t helt eller delvis förläggas till den vårtermin, under vilken lärjungarna lämnat folkskolan, varvid dock såsom villkor härför skulle gälla, att den andra årskursen icke finge börja tidigare än ett år efter den första. Överstyrelsens förslag innebär vidare, att vid ettårig fortsättningsskola någon del av kursen skulle få likaledes efter medgivande i varje särskilt fall förläggas till folkskolans

avgångstermin. Departementschefen har förklarat sig ej vilja motsätta sig förslaget, under förutsättning, att det i vederbörande författning komme till klart uttryck, att det här gällde undantagsfall och att avgörandet av frågor om anordnande av fortsättningsskolekurs delvis i anslutning till sista terminen i folkskolan lades i Kungl. Maj:ts händer. Kungl. Maj:ts förslag innefattas i punkt 4 av propositionens hemställan.

Motionsvis hava yrkanden framställt, *dels* (I:243) att, där fortsättningsskolan är tvåårig, den andra årskursen icke måtte begynna tidigare än vid början av nästföljande kalenderår, *dels* (I:243, II:428) att den föreslagna inskränknigen av medgivandet till allenast särskilda undantagsfall måtte utgå, *dels* att hela första årskursen (I:243) eller en del av densamma (II:428) måtte kunna förläggas till det läsår, varunder avgång skett från folkskolan, *dels ock* (II:429), att där förhållandena det påkallade, vederbörande skoldistrikt måtte själv äga att bestämma, att fortsättningsskolekursen skulle till större eller mindre del förläggas till det läsår, varunder avgång från folkskolan skett.

Utskottet har vid prövning härav funnit sig böra förorda Kungl. Maj:ts förslag, dock med *dels* den ändringen, att, då medgivandet ifråga skulle i allt fall läggas i Kungl. Maj:ts hand, inskränknigen till »särskilda undantagsfall» bör utgå, *dels ock* den jämkningen, att fortsättningsskolekursen må *till en del* kunna förläggas till det läsår, under vilket avgång från folkskolan skett; härmed har utskottet tillstyrkt vad i motionen II:428 i dessa hänseenden förordats.

Slutligen har i motionen II:426 förslag framlagts om anordnande av allenast en fortsättningsskolekurs om minst 180 undervisningstimmar för lärjungar från obligatorisk åttonde årsklass vid halvtidsläsande folkskola. Detta förslag är närmast föranlett av en framställning från Hyssna församling, där man har åttaårig halvtidsläsande folkskola, att få anordna fortsättningsskolan med endast en årskurs. Detta fall är jämväl berört i statsrådsprotokollet, där departementschefen erinrar, att Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag (punkt 1 i propositionens hemställan) bokstavligen icke innefattade fallet Hyssna, där folkskolekursen vore åttaårig. Detta fall vore emellertid — framhåller departementschefen — enastående i sitt slag, och det syntes självklart, att om *sjuårig* folkskola berättigade till anordnande av ettårig fortsättningsskola, detta desto hellre borde gälla det fall, att folkskolan vore *åttaårig*. Erfordrades beträffande Hyssna något förtydligande besked, borde sådant kunna lämnas av Kungl. Maj:t.

Utskottet har emellertid funnit ett förtydligande beslut av riksdagen i detta hänseende vara av nöden, helst utskottet funnit starka skäl tala till förmån för motionärens yrkande, att i fall av obligatorisk åttonde årsklass av halvtidsläsande folkskola fortsättningsskolekursen må kunna omfatta minst 180 undervisningstimmar. Utskottet vill alltså tillstyrka det

härutinnan motionsvis väckta förslaget, dock under förutsättning att av vederbörande myndighet noggrant tillses, att undervisningen i den åttonde klassen så ordnas, att i densamma inhämtas så mycket av det för ifrågakommande typ av fortsättningsskola särskilt föreskrivna kunskapsstoff, som eljest skulle hava inhämtats under det första året i fortsättningsskolan.

Vad slutligen det i motionen II:163 framställda förslaget beträffar, vilket innebär begäran om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anordnande av undervisning i fortsättningsskola redan under det läsår, då avgång från folkskolan skett, och vilket förslag väcktes, innan Kungl. Maj:ts nu förevarande proposition avlämnades till riksdagen, hemställer utskottet, att då det i nämnda motion gjorda yrkandet torde få anses besvarat med Kungl. Maj:ts förslag och vad utskottet i anledning härav tillstyrkt, motionen i fråga ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottet hemställer alltså,

I) att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt herr Ekmans motion (I:243), herr Weijnes motion (II:426), herr Wallerius' m. fl. motion (II:428) och herr Lindgrens i Dingelvik m. fl. motion (II:429), besluta följande ändringar av de för fortsättningsskolan gällande huvudsakliga grunder och bestämmelser, med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter, som för deras tillämpning må finnas erforderliga:

1) I skoldistrikt, som vid folkskola anordnat obligatorisk sjunde årsklass, må för lärjungar, som vid läsårets slut avgått från sistnämnda klass, fortsättningsskolan kunna anordnas med allenast en årskurs, dock under villkor att årskursen omfattar minst 360 undervisningstimmar.

2) För lärjungar, som genomgått en årskurs i folkskolans högre avdelning, må, efter prövning av skolöverstyrelsen i varje särskilt fall, fortsättningsskolan kunna anordnas med allenast en årskurs, dock under villkor att denna årskurs omfattar minst 180 undervisningstimmar.

3) I skoldistrikt, som vid halvtidsläsande folkskola anordnat obligatorisk åttonde årsklass, må för lärjungar, som vid läsårets slut avgått från nämnda klass, under ovan angivna villkor, fortsättningsskolan kunna anordnas med allenast en årskurs, omfattande minst 180 undervisningstimmar.

4) För lärjungar, som vid slutet av läsåret avgått från sjunde årsklassen i folkskola, anordnad enligt någon av folkskolans undantagsformer och som undervisas i ettårig fortsättningsskola, inrättad på grundval av heltidsläsande folkskola, må, efter prövning av skolöverstyrelsen samt under förutsättning att fråga är om ett mindre antal elever och att undervisning i fortsättningsskola med minst 360 undervisningstimmar ej lämpligen kan beredas nämnda lärjungar, fortsättningskolekursen kunna omfatta ett mindre antal undervisningstimmar än 360, dock minst 180 timmar.

5) Där Kungl. Maj:t finner skäligt sådant medgiva, må undervisningen i fortsättningsskola till en del kunna förläggas till det läsår, under vilket lärjungarna avgått från folkskolan, dock, där fortsättningsskolan är tvåårig, under villkor att andra årskursen icke må begynna tidigare än ett år efter första årskursens början.

II) att herrar Holmström i Gävle och Grapensons motion (II:163) ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 24 april 1928.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Reservation

av herr O. Olsson i Kullenbergstorp.
